

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Speech Voorzitter

Bij de herdenking van gevallen en slachtoffers in voormalig
Nederlands-Indië
Kamervoorzitter Vera Bergkamp
Den Haag, 14 augustus 2022

Dames en heren,

Vandaag organiseren we deze herdenking voor het eerst in de nieuwe behuizing van de Tweede Kamer. Het is een tijdelijke behuizing, zoals u weet. We hebben er natuurlijk geen moment over getwijfeld om de erelijst der gevallen en de Indische plaquette ook hier een prominente plaats te geven.

Want het is precies zoals Thom de Graaf net zei: omkijken naar die oorlog die 77 jaar eindigde, ja, dat moet. Ook als die oorlog in afstand ver weg plaatsvond.

Daarom staan we vandaag stil bij het einde van de oorlog in Nederlands-Indië.

Het einde van een oorlog – daar hebben we allemaal wel een beeld bij. Het is feest. Overall is muziek en er zijn vlaggen en dansende mensen. Juichend worden de bevrijders binnengehaald. Dat zijn de beelden die we kennen van het einde van de oorlog in Europa en hier in Nederland.

Maar zo was het daar niet.

In het boek *Een stilte die spreekt*, gewijd aan de vraag hoe Nederland herdenkt, staan ook herinneringen van mensen die het einde van de oorlog in Indië meemaakten.

Do Huisman, gevangen in het kamp Halmaheira in Semarang, beschreef het zo: “Na 15 augustus 1945 kregen we in het kamp opeens meer te eten. Waarom, daar hadden we geen idee van. Mijn zusje hield een dagboek bij, daarom weet ik de datum nog zo precies. Na een week zagen we een vliegtuig met rood-wit-blauw op de

vleugels overvliegen. Pas toen maakten de Japanners de nederlaag bekend.”

Loes Stolk, gevangene in interneringskamp Adek: “Bevrijding? Het was geen bevrijding. We mochten niet juichen; we moesten doen alsof er niets gebeurd was.”

Tineke Tempelaar, met haar moeder en broer gevangen in een kamp op Midden-Java: “Op 23 augustus, een week na het einde van de oorlog, werd ons meegedeeld dat de oorlog afgelopen was. Er was geen uitbundige vreugde, daarvoor waren we te slap en te murw van de jarenlange ellende, ondervoeding en ziekten. We hadden alleen hoop: het is voorbij, mijn vader komt, we gaan terug naar ons huis. Alles wordt weer goed.”

Maar zou alles echt weer goed komen? Zou alles weer worden zoals het was? Voor velen was dat ijdele hoop.

De moeders en kinderen waren gescheiden van de vaders – en veel vaders kwamen nooit meer terug. Het huis was er niet meer, of er woonde iemand anders. Al snel stonden zij voor de vraag; is dit ons land nog wel?

Ruim 300.000 mensen moesten in de jaren na die bevrijding het land verlaten waar zij van hielden, op weg naar een ‘vaderland’ waar ze vaak nog nooit waren geweest. Een vaderland waar ze ook niet altijd echt welkom waren – ‘Jullie oorlog was de onze niet’, kregen ze te horen. ‘Hier hadden wij de hongervinter, onder de tropenzon kon het toch zo erg niet zijn geweest?’

De nieuwkomers wisten wat hen te doen stond. ‘Laat het maar gaan, het ligt achter ons,’ zeiden ze. En ze zwegen.

En zo kwam het, dat Nederland heel lang zo weinig heeft geweten van hoe het daar was.

En zo duurde het tot 15 augustus 1970 voordat het einde van de oorlog in Indië voor het eerst werd herdacht.

Het duurde tot 1985 voordat deze plaquette werd onthuld, in het gebouw van de Tweede Kamer.

Het duurde tot 1988 voordat het Indisch Monument werd onthuld; voordat 15 augustus een officiële, jaarlijkse herdenkingsdag zou worden. Zoals koningin Beatrix bij de onthulling zei: 'Met dit monument is er eindelijk een eigen herdenkingspunt voor de Indische gevallen gekomen en 't geeft hen de erkenning waar wij met z'n allen al die jaren op hebben gewacht.'

Inderdaad, erkenning laat soms erg lang op zich wachten. En nog steeds, 77 jaar na de dag die we vandaag herdenken, zijn we er niet mee klaar.

We weten nog steeds niet voldoende van wat zich in de vreselijke oorlogsjaren in Indië heeft afgespeeld.

We weten er ónvoldoende van – noch van de periode van de oorlog, noch van de vreselijke jaren daarna.

Dat moet veranderen.

De geschiedenis van de twee miljoen mensen die een bijzondere band hebben met Indië, dat is ónze geschiedenis. Zoals Thom de Graaf ook zei: Het is niet alleen maar hún verhaal, het is óns aller verhaal. Die twee miljoen mensen hoeven daar niet meer over te zwijgen. Ze mogen spreken.

De derde generatie - de kleinkinderen van hen die daar ooit woonden - *laat* ook van zich horen. Ze bevragen hun ouders, hun grootouders. Ze maken, zoals Afra Pelupessy, een podcast over hun familiegeschiedenis en over hoe het is om nu, in 2022, Indisch of Moluks bloed te hebben. 'Want na de oorlog hebben zij hun verhaal niet kunnen vertellen. En dus moeten wij dat doen'.

Ze maken een fotoboek, zoals Mei Oele met *De opgraving van ons verdriet*, gebaseerd op de geheime koffer vol familiefoto's die haar oma haar naliet.

Ze maken een film, zoals Sven Peetoom en Juliette Dominicus met de documentaire *Indisch zwijgen*, gewijd aan Indische kunstenaars van de derde generatie - jonge mensen die juist niet meer willen zwijgen. Of ze maken een gedicht. Zoals spoken word artist Amara van der Elst.

Ook vorig jaar citeerde ik haar. De woorden die zij dit jaar koos voor het gedicht dat ze wijdde aan haar Indische grootmoeder raakten me opnieuw diep.

Amara zwijgt niet, maar verheft haar stem

Een ding met bagage is
dat je het uit moet pakken
Anders wordt het zwaarder met elke stap
Dus deze derde generatie zet een paar stappen terug
Ritst alles open, stelt vragen, over wat we dragen op onze rug
We willen weten.

Dank u wel.